

ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Τό άρθρο, πού ακολουθεῖ, προέρχεται ἀπό τήν γραφίδα τοῦ μακαριστοῦ ἐφημερίου καί Προϊσταμένου τοῦ Ναοῦ μας, Πρωτοπρεσβυτέρου Ἐμμανουήλ Γεωργίου Βολουδάκη, καί δημοσιεύθηκε στό Περιοδικό «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», τήν 1η

Μαΐου 1961. Τό ἀναδημοσιεύουμε στό Περιοδικό μας γιά τήν μεγάλη ἐπικαιρότητά του, ἀλλά καί εἰς τιμήν καί μνήμην τοῦ Σεβαστοῦ μας παπά Μανώλη (ὅπως τόν προσφωνοῦσε ὁ λαός), τοῦ πολλά κοπιῶσαντος ἐπί 60 ἔτη εἰς τήν διακονίαν τοῦ Ναοῦ μας, τοῦ λαοῦ μας, ἰδιαίτέρως δέ τοῦ Ποιμνίου τῆς Ἐνορίας μας.

Νά ἔχουμε τήν εὐχή καί τήν προσευχή του!

Ενα ἀπό τά ἀναμφισβήτητα ἀγαθά τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ὑγεία, ἡ κατάστασις δηλαδή τῆς εὐεξίας τοῦ ἀνθρωπίνου οργανισμοῦ, ἡ ὁποία ἔρχεται ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ὁμαλῆς καί κανονικῆς λειτουργίας τῶν ὀργάνων αὐτοῦ. Ἡ διατάραξις τῆς λειτουργίας ταύτης εἶτε ὑπό ἐσωτερικῶν εἶτε ὑπό ἐξωτερικῶν αἰτίων ἐμφανίζεται ὑπό τήν μορφήν τῆς ἀσθενείας. Λόγω τοῦ δυσυνθέτου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὅπως ἡ ὑγεία, οὕτω καί ἡ ἀσθένεια ἀναφέρονται τόσον εἰς τό σῶμα, ὅσον καί εἰς τήν ψυχήν. Ἔχομεν οὕτω ὑγείαν καί ἀσθένειαν τοῦ σώματος ὡς καί ὑγείαν καί ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς. Μέ τήν ὑγείαν καί τήν ἀσθένειαν τοῦ σώματος ἀσχολεῖται ἡ παθολογία καί ἡ ὑγιεινή, μέ τήν ὑγείαν τῆς ψυχῆς καί τήν ἀσθένειάν της ἀσχολεῖται ἡ ψυχιατρική.

Ἡ ἰατρική ἐπιστήμη παραδέχεται τήν ἀλληλεπίδρασιν ἡ ὁποία ὑπάρχει μεταξύ τοῦ σώματος καί τῆς ψυχῆς καί ὡς πρός τήν κατάστασιν τῆς ὑγείας καί ὡς πρός τήν τῆς ἀσθενείας τοιαύτην. Πλήν ὅμως τῆς ἰατρικῆς μέ τόν ἄνθρωπον, ὡς δισύνθετον ὄν, ἀσχολεῖται ἡ θρησκεία γενικῶς. Εἰς τήν ἀναπλαστικήν προσπάθειάν της ἡ Χριστιανική θρησκεία, ἐνδιαφέρεται ἐξ ἴσου διά τήν ὑγείαν τοῦ σώματος καί τῆς

ψυχῆς. Ἐκ τῆς ἀρμονικῆς συνεργασίας ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν δύο τούτων στοιχείων ἐπιτυγχάνεται καί ἡ ἰσορροπία ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ, ἡ κατάστασις τῆς εὐεξίας καί τῆς υἰείας. Ἡ χαλάρωσις τῆς ἰσορροπίας αὐτῆς δημιουργεῖ τὴν ἀσθένειαν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία παραδέχεται τὴν ἀλληλεπίδρασιν ἢ ὁποῖα ὑπάρχει μεταξύ τοῦ σώματος καί τῆς ψυχῆς, θεωρεῖ ὅμως ὡς ὑπερέχοντα τὸν ψυχικὸν παράγοντα διὰ τὴν ὁμαλὴν καί ἀπρόσκοπον ἰσορροπίαν μεταξύ τοῦ σώματος καί τῆς ψυχῆς.

Ἡ υἰεία τῆς ψυχῆς

Ἡ υἰεία τῆς ψυχῆς εἶναι κατ' αὐτὴν προϋπόθεσις τῆς υἰείας τοῦ σώματος καί ἡ ἀσθένειά της, προϋπόθεσις τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος. Τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν μᾶς τὴν πληροφορεῖ καί ἡ Ἁγία Γραφή, ὅταν ἀκούομεν τὸν Κύριον νά λέγῃ εἰς ἀμφοτέρους τοὺς παραλυτικούς «Τέκνον ἀφῆωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου» καί «Ἴδε υἰείης γεγονόςας μηκέτι ἀμάραταν». Ἀποτέλεσμα δηλαδή τῆς γενικῆς παραλυσίας ἀμφοτέρων τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἦτο ἡ ἀσθένεια τῆς ψυχῆς, τὴν ὁποῖαν ἐπροκάλεσε ἡ ἁμαρτία. Ἡ ἁμαρτία ἢ ὁποῖα ἐμφανίζεται εἰς τὴν πρώτην ἐκδήλωσίν της ὡς παρακοή καί ἀποστασία ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἡ ἀποστασία αὐτὴ εἶναι ἔργον τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Εἶναι ἤδη φανερόν καί γνωστόν ὅτι τό πολυτιμότερον καί ἀγιώτερον στοιχεῖον τοῦ ἀνθρώπου ἢ ψυχὴ ὑπόκειται εἰς σοβαροὺς κινδύνους, εἰς ἀσθένειαν, εἰς τραυματισμούς, εἰς ἀναπηρίαν. Ἐκτὸς τῶν μαρτυριῶν ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, εἰς τὴν ὑμνογραφίαν τῆς Ἐκκλησίας μας, πλεῖστα εἶναι αἱ ἐκκλήσεις τῆς ἀσθενοῦς καί τετρευματισμένης ψυχῆς εἴτε πρὸς τὸν Χριστόν εἴτε πρὸς τὴν ὑπεραγίαν Μητέρα, δι' ὧν ζητεῖται ἡ θεραπεία αὐτῆς. «Ἴασαι τῆς ψυχῆς μου τὴν ἀσθένειαν», «θεράπευσον τῆς ψυχῆς μου τὰ τραύματα» καί τὰ τοιαῦτα. Ἡ ἁμαρτία ὡς δηλητηριώδης ἰὸς εἰσέρχεται εἰς τὸν ψυχικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ πλείστας ὄσας μορφάς διὰ νά δηλητηριάσῃ, νά ἀνοίξῃ σπήλαια καί πληγὰς, διὰ νά νεκρώσῃ καί ἀχρηστεύσῃ κυριολεκτικῶς τό θεῖον τοῦτο δῶρον. Ἐάν διὰ τό σῶμα ἢ καρδιά ἀποτελεῖ τό κυριώτερον καί λεπτότερον ὄργανον διὰ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ καί κατ' ἀκολουθίαν ἢ παραμικρά βλάβη καί προσβολὴ ἐκθέτει εἰς σοβαροὺς κινδύνους τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, οὕτω διὰ τὸν ὄλον ἐσωτερικὸν πνευματικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ψυχὴ εἶναι τό εὐαισθητότερον ὄργανον, τοῦ ὁποῖου ἢ παραμικρά προσβολὴ θέτει εἰς σοβαρόν κίνδυνον τὴν πνευματικὴν λειτουργίαν τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου. Ἡ ἁμαρτία, ἥτις εἶναι ἢ παράβασις

τοῦ Νόμου καί εἰς τάς ἀσημάντους ἐκδηλώσεις της, εἶναι αἰτία καί ἀφορμή νά θέσῃ εἰς κίνδυνον ἀσθενείας τήν ψυχήν μας. Ἡ ἀμαρτία εἶναι ἀσθένεια τῆς ψυχῆς καί ἠθική μόλυνσις, ὡς μᾶς πληροφοροεῖ ὁ Μ. Ἀθανάσιος. «**Τότε μόνον μεμολύσμεθα, ὅτε τήν δυσωδεστάτην ἀμαρτίαν ἐργαζόμεθα**», (ἐπιστολή πρὸς Ἀμοῦν). Καί ὁ κίνδυνος αὐτός εἶναι πάντοτε ἐμπρός μας εἰς τήν καθημερινήν μας ζωήν, εἰς τήν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων μας εἰς τά σχέσεις μας μετά τῶν χριστιανῶν μας, εἰς τήν ἰδιωτικὴν μας ζωήν. Καί ἡ ἐλαχίστη παρεκτροπή ἐκ τοῦ ἠθικοῦ νόμου, ὅστις εἶναι ὁ γνώμων καί ὁ ὁδηγός τῆς ζωῆς μας, τραυματίζει σοβαρώτατα τήν ψυχὴν μας, διὰ νά ἐκδηλώσῃ ἔντονα τοὺς ἐσωτερικοὺς της τραυματισμοὺς καί ἐπὶ τοῦ σώματός μας, τό ὁποῖον συμπάσχει πολλές φορές καί ἐκτίθεται καί αὐτό εἰς σοβαρωτάτους κινδύνους, διότι ἡ ψυχὴ μας πονεῖ. Καί ἡ ἅγια Γραφή ἔχει νά μᾶς παρουσιάσῃ πλείστας εἰκόνας τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἀλλά καί ἡ σύγχρονος ψυχιατρικὴ διὰ τῶν ἐπισήμων καί σοβαρῶν ἐκπροσώπων της ἐπαναλαμβάνει τήν ἀλήθειαν αὐτήν καί τήν ἀποδεικνύει διὰ τῆς ἐπιστήμης, ὅταν τονίζῃ ὅτι πολλαὶ σωματικαὶ διαταραχαὶ καί ἀσθένειαι ἔχουν αἰτίαν τήν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς, ἥτις παρεξεστράπη ἀπὸ τήν ἠθικὴν ζωήν.

Ὁ χριστιανὸς δύναται καί ὀφείλει νά παραμένῃ ψυχικῶς ὑγιῆς. Τοῦτο εἶναι μέγα ἀγαθὸν δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἰδικῆς του προσπαθείας. Δύναται ὁ χριστιανὸς νά παραμείνῃ ὑγιῆς διότι τοῦ ἐδόθη ἡ ἰκανότης καί ἡ δυνατότης τῆς ἀναγεννήσεώς του διὰ τοῦ βαπτίσματος. Τό φωτεινὸν παράδειγμα τοῦ Νέου Ἀδάμ, τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος μας, τοῦ νικήσαντος τοὺς πειρασμοὺς καί τάς ὀδύνας τοῦ θανάτου διὰ τῆς ὑπακοῆς του εἰς τό Ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ καί διὰ τῆς ἀρετῆς του, εἶναι μία θετικὴ ὑπόσχεσις καί ἀπόδειξις τοῦ κατορθωτοῦ τῆς διατηρήσεως τῆς ψυχικῆς ὑγείας του καί τῆς συνεχίσεώς της πρὸς πραγματοποίησιν εὐτυχεστέρων καί ἀγαθοτέρων ἐπιτευγμάτων. Ἐλέχθη ἄνωτέρω ὅτι ἡ ψυχὴ ἀποτελεῖ ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της ἓνα εὐαίσθητον ἀλλά καί πολύτιμον στοιχεῖον τῆς ὑπάρξεώς μας. Ὁ Κύριος πολλάκις ἐτόνισε τήν ἀξίαν τῆς ψυχῆς, ὅταν λέγει: «**Τί γάρ ὠφελήσῃ ἄνθρωπον ἐάν κερδίσῃ τὸν κόσμον ὅλον καί ζημιωθῇ τήν ψυχὴν αὐτοῦ**». Καί «**τί δῶσῃ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ**». Ἡ διατήρησις ἐπομένως τῆς ψυχικῆς ὑγείας δέν εἶναι μόνον ἀτομικὸν μας συμφέρον, ἀλλά καί θεία ἐπιταγή. Κατ' ἀκολουθίαν πρέπει νά ἐξευρεθοῦν ὅλα ἐκεῖνα τά μέσα, διὰ τῶν ὁποίων θά κατορθωθῇ νά διατηρηθῇ ἡ ψυχὴ μας ὑγιῆς. Πρέπει νά γνωρίζωμεν, ὅτι ἡ ψυχὴ ἔχει ἰδικήν της ζωήν. Δημιουργεῖ μέ ἄλλους λόγους ἓνα ἰδικόν

της κλίμα, μέσα εις τό όποϊον ζῆ, κινεῖται, ἀναπνέει, τρέφεται. Ἐνα κλίμα μέσα εις τό όποϊον κυριαρχεῖ καί διαχέεται ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καί τό ειδικόν αὐτό κλίμα δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἐκεῖνο τό όποϊον λέγομεν πνευματικὴν ζωὴν. Εἶναι ἡ ζωὴ τὴν όποϊαν πρέπει νά ζῆ κάθε χριστιανός, ἐάν θέλῃ νά διατηρηῆται καί νά εὕρισκεται πράγματι εις τὴν ζωὴν.

Ἡ ψυχικὴ υἡγεία, ἡ ἐξασφαλισθεῖσα διὰ τοῦ βαπτίσματος ὀφειλομένη εις τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ καί τῆς Χάριτός Του δέν πρέπει νά παραμείνῃ στατική. Πρέπει νά ἐξελιχθῆ καί νά ἀναπτυχθῆ εις τελειότεραν μορφήν ζωῆς, εις ζωὴν πνευματικὴν. Ἡ ἐξέλιξις καί ἡ ἀνάπτυξις τῆς εις τελειότεραν μορφήν θά γίνῃ διὰ τῶν ιδίων τοῦ πιστοῦ προσπαθειῶν καί φροντίδων μέχρι τοῦ δυνατοῦ ὀρίου τῆς δραστηριότητός του, ἡ δέ Θεῖα Χάρις θά ἔρχεται ἀρωγός εις τὴν ἀγωνιστικὴν αὐτὴν προσπάθειαν τοῦ πιστοῦ, διὰ νά τόν ἐνισχύῃ εις τὴν προσπάθειάν του αὐτὴν. Εἶναι ἕνας συνεχῆς ἀγῶν τοῦ πιστοῦ ἄνευ διακοπῆς προχωροῦντος μέ βῆμα σημειωτόν, συμπαραστατούμενος πάντοτε ὑπό τοῦ Θεοῦ, τόν όποϊον ἐπικαλεῖται εις τόν ἀγῶνα του αὐτόν, διὰ νά φθάσῃ εις τό τέρμα τῶν ὀραματισμῶν του, ἧτοι νά ζῆ καί κινῆται εις τὰς σφαίρας τοῦ πνεύματος.

«**Ζῶ δέ οὐκέτι ἐγὼ ζῆ δέ ἐν ἐμοί Χριστός**», αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νά διακηρύξῃ ὁ μέγας αὐτός ἀγωνιστής, ὁ ἅγιος Παῦλος, ὁ όποῖος ἔχει ἐξαρτήσῃ τὴν ζωὴν του ἀπό τόν Ἀρχηγόν τῆς ζωῆς, ἀπό τόν Ὅποϊον καί τρέφεται καί προάγεται εις μεγάλην πνευματικὴν προσωπικότητα. Τό αὐτό πρέπει νά ἐπαναλαμβάνωμεν καί ἡμεῖς, ὅταν κατορθώσωμεν νά ἐξαρτήσωμεν τόν ἑαυτόν μας ἀπό τόν Χριστόν, ἀπό τόν Νόμον καί τὰς Ἐντολάς τοῦ Ὅποῖου πρέπει νά ρυθμιζώμεν τὴν ζωὴν μας καί εις τὰς ἐλαχίστας ἐκδηλώσεις τῆς διὰ νά βοηθῆται εις τόν πνευματικόν τῆς καταρτισμόν.

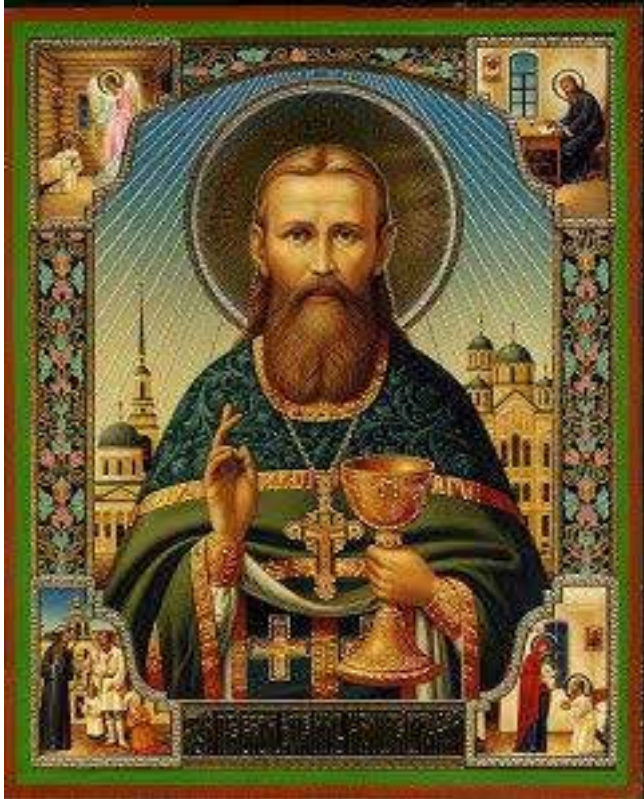
Ἡ προσευχή, τό ὀξυγόνον τῆς ψυχῆς

Ἡ προσευχή ἐν συνεχείᾳ, τό ὀξυγόνον τῆς ψυχῆς, ἀποτελεῖ μέσον σοβαρόν καί ἀποτελεσματικόν διὰ τὴν πνευματικὴν προαγωγὴν μας. «**Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε**» μᾶς παραγγέλλει πάλιν ὁ ἔμπειρος ἀγωνιστής, τοῦ όποῖου ἡ ζωὴ ἦτο μία συνεχῆς προσευχή πρὸς τόν Δημιουργόν του. Δέν ἡμπορεῖ νά νοηθῆ ψυχὴ χριστιανικὴ καί ψυχὴ Κληρικοῦ, ἡ ὁποῖα καθημερινῶς καί ἀδιαλείπτως δέν ἐπικοινωνεῖ μέ τόν δημιουργόν τῆς διὰ νά ἀναπνεύσῃ τό πνευματικόν ὀξυγόνον τῆς. Καί δι' ἡμᾶς τούς Κληρικούς ἔχει μεγάλην σημασίαν ἡ προσευχή ἡ ὁποῖα γίνεται κατὰ μόνας καί ὄχι ἡ τυπικὴ, ἡ μηχανικὴ, τὴν όποῖαν

δέν ύπαγορεύει ή έσωτερική μας ανάγκη, αλλά λόγοι έξωτερικοί.

Ένα παράδειγμα πνευματικού ανθρώπου, όστις άφηκε φήμη αγίου άνδρός, μάς πείθει περί τούτου. Πρόκειται περί του πατρός Ίωάννου, Ίερέως τής Κροστάνδης, ό όποιος εις τό βιβλίον του «Έν Χριστώ ζώή» γράφει μεταξύ τών άλλων περί τής εις πνευματικότητα συντελούσης προσευχής. «Άγαπώ νά προσεύχωμαι εις τόν

Ναόν του Θεού ιδιαιτέρως έντός του Ίεροϋ Βήματος, πρό τής Άγίας Τραπέζης ή τής Προθέσεως, διότι μέ τήν χάριν του θεού μεταβάλλομαι, όταν εύρίσκωμαι εις τόν Ναόν. Κατά τήν προσευχήν τής μετανοίας και λατρείας, αι άκανθαι, τά δεσμά τών παθών, πίπτουν από τήν ψυχήν μου και αισθάνομαι τόσον έλαφρός όλη ή γοητεία, όλον τό δέλεαρ τών παθών έξαφανίζεται και νομίζω ότι άποθνήσκω διά τόν κόσμον και ό κόσμος όλος μέ τά άγαθά του άποθνήσκει δι' έμέ».

Και άλλαχού. «Κατά τήν προσευχήν, όταν ή ψυχή μας είναι καθ' ολοκληρίαν έστραμμένη προς τόν Θεόν και είναι ήνωμένη μέ Αυτόν, αισθανόμεθα εύτυχεϊς, ήρεμοι, γαλήνιοι, χαρούμενοι ώσαν τά παιδιά πού αναπαύωνται εις τήν άγκαλιά τής μητρός των». Και ό πολός Καρέλ λέγει μεταξύ τών πολλών περί προσευχής: «Μέ τήν προσευχή ό άνθρωπος πάει προς τόν Θεόν και ό Θεός σκηνώνει μέσα του».

Ό ψυχικός καθαρός μας, ή Έξομολόγησις

Άλλο μέσον τό όποϊον θά μάς βοηθήση διά νά ζώμεν πνευματικήν ζωήν είναι ό ψυχικός καθαρός μας, όστις έπιτυγχάνεται διά τής έξομολογήσεως. Όφείλομεν εκείνο τό όποϊον συνιστώμεν εις τούς άλλους ήμεϊς πρώτοι νά τό έκτελώμεν, διότι θά μάς βοηθήση σοβαρώς εις τόν

πνευματικόν μας καταρτισμόν, εἰς τήν ζωήν τήν ὁποίαν προσπαθῶμεν νά ζήσωμεν. Ἡ συνειδητή Μετάληψις τοῦ Σώματος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ γινομένη συχνά, ἀποτελεῖ μέσον πρός ἄσκησιν καί αὐξησιν τῆς πνευματικῆς ζωῆς μας. Δι' ἡμᾶς τούς Κληρικούς ἐνέχει ἰδιαιτέραν σημασίαν ἡ συνειδητή καί μετὰ μεγάλης προσοχῆς προσέλευσις εἰς τά ἄχραντα μυστήρια, ἀφοῦ κατά τεκμήριον προσερχόμεθα συχνότερον καί ὡς ἐκ τούτου ὑπάρχει ὁ κίνδυνος τῆς τυπικῆς προσελεύσεώς μας. Ἡ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς καί ἄλλων Ἱερῶν κειμένων εἶναι ἐπίσης μέσα, τά ὁποῖα ὑποβοηθοῦν τόν ἀγωνιζόμενον διά νά εὕρισκεται πάντοτε ἐντός τοῦ κύκλου τῆς πνευματικῆς του περιοχῆς. Ἡ καλλιέργεια καί ἀνάπτυξις ὄλων τῶν ἀρετῶν καί ἡ ἐκδήλωσις των εἰς ἔργα καί πράξεις μᾶς πληροφοροῦν ὅτι εὕρισκόμεθα διαρκῶς εἰς τήν ζώνην τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς καί αἰσθανόμεθα τό ἄρωμά της. Καί ἐπ' αὐτοῦ ἔχει λεχθῆ προσφυῶς «ὅτι ἡ ψυχὴ ἀναπνέει ἀπό τὰς ἐναρέτους πράξεις». Ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἐλαχίστων ἀκόμα, ἡ συναίσθησις ὅτι εἴμεθα ἐφήμεροι καί παροδικοί καί ὅτι δέν ἔχομεν «ᾧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλά τήν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν» καί γενικῶς εἰπεῖν ἡ ἐξάρτησις μας ὡς κλημάτων ἀπό τόν καρπὸν τῆς ἀμπέλου – τόν Κύριόν μας, ὅλα αὐτά μᾶς βοηθοῦν νά καταρτίσωμεν ἑαυτούς καί νά ζήσωμεν κατά τό ἅγιόν του θέλημα.

Πρέπει δέ νά ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐάν πᾶς πιστός ὀφείλει καί δύναται νά εἶναι ψυχικῶς ὑγιῆς καί νά ζῆ πνευματικὴν ζωήν, πολὺ περισσότερον ἐπιβάλλεται τοῦτο εἰς τόν καλούμενον νά χειραγωγῆ ψυχάς. Διότι ἓνας ἀσθενὴς ἰατρός δύναται μὲ τὰς ἰατρικάς του συμβουλὰς νά θεραπεύῃ ἓνα πάσχοντα ἄνθρωπον, ἐνῶ ἓνας ψυχικῶς ἀσθενὴς Κληρικός ἀδυνατεῖ νά θεραπεύσῃ ἓνα ψυχικῶς πάσχοντα. Ὑπάρχει δέ καί ὁ κίνδυνος, ὅταν ἡ ψυχικὴ ἀσθένεια τοῦ κληρικοῦ ἐμφανίζεται ἔντονη νά ἀκούσωμεν παρά τῶν Χριστιανῶν μας καί τό «**ἰατρέ θεράπευσον σεαυτόν**». Θά ἦτο λοιπὸν προτιμότερον ἡ παρουσία μας νά ἀρωματίζῃ τά γύρω μας καί οἱ καρποὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς μας νά εἶναι ἐκδηλοὶ καί νά μαρτυροῦν τήν πραγματικὴν μας ζωήν καί οἱ καρποὶ αὐτοὶ δέν εἶναι ἄλλοι παρά οἱ μνημονευόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. «**Ὁ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐστὶ ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χριστότης, ἀγαθοσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια**» καί οὕτω ἡμεῖς οἱ πνευματικοὶ οἱ ζῶντες δηλαδὴ πνευματικὴν ζωήν θά καταρτίζωμεν τούς ψυχικῶς πάσχοντας εἰς δόξαν τοῦ Ὄνόματος τοῦ Ἁγίου Θεοῦ.

† π. Ἐμμανουὴλ Γ. Βολουδάκης
Πρωτοπρεσβύτερος